कवष ऐलूषः। १ विश्वे देवाः, २, ३ इन्द्रः, ४-५ कुरुश्रवणत्रासदस्यवः, ६-९ उपमश्रवा मैत्रातिथिः। १ त्रिष्टुप्, प्रगाथः (२ बृहती, ३ सतोबृहती), ४-९ गायत्री।

प्र मा युयुज्रे प्रयुजो जनानां वहामि स्म पूषणमन्तरेण।
विश्वे देवासो अध मामरक्षन्दुःशासुरागादिति घोष आसीत्॥ १०.०३३.०१

जनानाम्। प्रयुज्रः- प्रयोक्तारो देवाः। मा- माम्। प्र- प्रकर्षेण। युयुज्रे- युञ्जन्ति। अन्तरेण- मार्गे। पूषणम्- पोषकरमात्मानं सूर्यम्। वहामि स्म- धारयामि। अध- अनन्तरम्। विश्वे देवासः- सर्वे देवाः। माम्। अरक्षन्- अपालयन्। दुःशासुः- अल्पैः शासितुमशक्यः। आगात्- आगच्छति। इति। घोषः- शब्दः। आसीत्- अभूत्॥१॥

सं मा तपन्त्यभितः सपत्नीरिव पर्शवः।
नि बाधते अमतिर्नग्नता जसुर्वेर्न वेवीयते मतिः॥ १०.०३३.०२

सपत्नीरिव- सपत्न्य इव। अभितः। पर्शवः- पार्श्वस्थाः। मा- माम्। सं तपन्ति। नग्नता- अमण्डितम्। अमतिः- अज्ञानम्। नि- नितराम्। बाधते। जसुः- उपक्षयो मां बाधते। मतिः- मनः। वेर्न- पक्षी यथा कम्पते तथा। वेवीयते- कम्पते॥२॥

मूषो न शिश्ना व्यदन्ति माध्यः स्तोतारं ते शतक्रतो।
सकृत्सु नो मघवन्निन्द्र मृळयाधा पितेव नो भव॥ १०.०३३.०३

शतक्रतो- अनन्तप्रज्ञ। ते- तव। स्तोतारम्- स्तावकम्। मा- माम्। आध्यः- आधयः। मूषः- मूषकः। न शिश्ना- यथा सूत्राणि अश्नन्ति तथा। व्यदन्ति- विशेषेण विविधमदन्ति। नः- अस्मान्। सकृत्- सहसा। मघवन्- संपद्वन्। इन्द्र- परमेश्वर। सु- सुष्ठु। मृळय- आनन्दय। अध- अथ। पितेव- जनक इव। नः- अस्माकम्। भव॥३॥

कुरुश्रवणमावृणि राजानं त्रासदस्यवम्। मंहिष्ठं वाघतामृषिः॥ १०.०३३.०४

Dr. Rangani

कुरुश्रवणम्- शोभनकर्मपराणां मन्त्रश्रवणपरं श्रुतिमयं वा। राजानम्- रञ्जकम्। त्रासदस्यवम्- दस्युभीतिकरम्। मंहिष्ठम्- महात्मानं दातारम्। ऋषिः- सूक्ष्मदर्शी सन्। वाघताम्- स्तोतॄणामर्थाय। अवृणि- वृणोमि ॥४॥

यस्य मा हरितो रथे तिस्रो वहन्ति साधुया। स्तवै सहस्रदक्षिणे॥ १०.०३३.०५

यस्य। तिस्रः हरितः- प्राणप्रतीकाश्वाः। रथे- वाहने। मा- माम्। साधुया- साधु। वहन्ति- धारयन्ति। तम्। सहस्रदक्षिणे- प्रभूतसामर्थ्यसंपन्नोपासने। स्तवै- स्तौमि ॥५॥

यस्य प्रस्वादसो गिर उपमश्रवसः पितुः। क्षेत्रं न रण्वमूचुषे॥ १०.०३३.०६

ऊचुषे- सेवमानाय। रण्वम्- रमणीयम्। क्षेत्रम्। न- इव। यस्य। उपमश्रवसः- अतीन्द्रियश्रुतेरन्तिकभूतस्य। पितुः- पालकस्य। प्रस्वादसः- शक्तयः प्रकर्षेण स्वादयित्र्यः। तं स्तौमि ॥६॥

अधि पुत्रोपमश्रवो नपान्मित्रातिथेरिहि। पितुष्टे अस्मि वन्दिता॥ १०.०३३.०७

पुत्र उपमश्रव- हे वत्स अतीन्द्रियश्रुतेरन्तिकभूतोपासक। मित्रातिथेः- अतिथिपूजकस्योपासकस्य। नपात्- सन्तते। अधि इहि- अत्रागच्छ। ते- तव। पितुः- जनकस्य। वन्दिता- पूजकः। अस्मि- भवामि ॥७॥

यदीशीयामृतानामुत वा मर्त्यानाम्। जीवेदिन्मघवा मम॥ १०.०३३.०८

यत्- यदि। अमृतानाम्- देवानाम्। उत वा- अपि च। मर्त्यानाम्- मनुष्याणाम्। ईशीय- ईशनशीलो भवामि। तर्हि। मम- मद्दाता। मघवा- संपद्वान्। जीवेत् ॥८॥

न देवानामति व्रतं शतात्मा चन जीवति। तथा युजा वि वावृते॥ १०.०३३.०९

देवानाम्- द्योतनशक्तीनाम्। व्रतम्- नियतिं धर्मम्। अति- अतिक्रम्य विरुद्ध्य। शतात्मा- शतायुः। चन- कश्चन। न जीवति। तथा। युजा- योगेन। वि वावृते- वियुक्तो भवति ॥९॥

Dr. Rangaji